

A Péter vallástételéről szóló szakasz a negyedik evangéliumban megfelel annak a szinoptikusoknál található elbeszélésnek, mely szerint Péter Caesarea Filippi mellett Jézusról, mint a Messiásról tett vallást (Márk 8,27—30; Mt. 16,13—20; Lk. 9,18—21). A negyedik evangélista elbeszélése azonban több tekintetben eltér a szinoptikus tudósítástól. Aligha szabad ezt úgy értelmezni, mintha a negyedik evangélista maga formálta volna át a szinoptikus elbeszélést. Amennyiben ugyanerre az eseményre gondol, mint amelyről a szinoptikusok tudósítanak, akkor azt kell mondanunk, hogy a negyedik evangélistának erről az eseményről más és pedig a szinoptikusoktól független forrás állott a rendelkezésére.

Az újszövetségi, közelebbről jézusi csodák kérdése

A bibliai, közelebbről jézusi csodák a kritikai gondolkodás számára Celsus idejétől fogva, tehát a 3. sz-tól fogva nehézségeket okoztak. Részint megütközés kövévé váltak a kívülállóak számára, részint crux interpretummá az írásmagyarázók számára, de voltak minden időben, akiknek számára e csodák Jézus megváltói működésének látható bizonyosságává lettek.¹

A bibliai csodákat közelebbről mint Jézus csodáit tesszük vizsgálat tárgyává. Csodákról hallunk az evangéliumon kívül egyrészt a későbbi időkben, az apostoli korban, másrészt a korábbi időkben, az ószövetség világában. Az alábbi fejtegetésekben figyelmünket Jézus személyével és

¹ A kérdés egyetemes jelentősége magyarázza meg, hogy nem ragaszkodhatunk szigorúan a bibliai-theológiai módszerhez, hanem apologetikai szempontból is foglalkoznunk kell vele. A kérdés elvi értékelésére nézve jó útmutatást ad Künneth tanulmánya: *Das Wunder als apologetisch-theologisches Problem*. Güters-loh, 1931. Szerinte a hangsúly azon van, hogy a csoda kérdését az eleven istenhitből kiindulva tegyük vizsgálat tárgyává. A fordított út: a csoda meglétéről Isten meglétére és munkájára következtetni, jórészt eredménytelen fáradozás. Az élő istenhit alapján állva meg látjuk egyfelől az egyetemes kijelentésben a *revelatio generalis*-ban az általános csodát, mint amely a *creatio continua*-hoz tartozik és folytatása a világ teremtésének mint a világfenntartás és továbbélés csodája. De aztán meg kell látnunk a *revelatio specialis*-ban a különös, az egyes csodákat, mint üdvörténeti, gondviselési és ima meghallgatási csodákat. Az alábbiakban a tárgyalás során kitűnik e felfogással való rokonság, de a tőle való különbség is. A gazdag irodalomból megemlítjük még: Rupp-recht: *Das Wunder der Bibel* Berlin, 1936. Hunzinger: *Das Wunder*, Leipzig, 1912. Titius: *Natur und Gott* Göttingen. 1926. Stange: *Natargesetz und Wunderglaube* Leipzig, 1914. Heim: *Glaube und Leben*. Berlin, 1926. c. művét az egyes apologetikák és bibliai teológiák mellett.

cselekedeteivel összefüggő csodákra fordítjuk. Innét amazokra is esik néhány felvilágosító fény sugar.

Miért vetődik fel a csodák kérdése? Miért nem konstatáljuk egyszerűen azt, hogy az evangéliumok szólnak róluk, névszerint megnevezett csodákról, ill. összefoglaló csoda-tevékenységről, amivel azután a kérdés be is volna fejezve? Azonban nem intézhető el a kérdés ilyen egyszerűen és gyorsan. Joggal vetődik fel mindjárt a vizsgálódás elején a hitelesség kérdése. Akár azon szempontból, hogy nem későbbi időkből való szándékos betoldásokról van-e szó, akár azon szempontból, hogy naiv, primitív emberek tekintenek csodáknak eseményeket, és történeteket, amelyeket ők megmagyarázni nem tudnak, de amelyek egy fejlettebb kor emberei számára már könnyen megmagyarázható, nem csoda-jellegű események. A kritika nélküli, primitív ember számára, mint mondják, a csoda nem probléma. Hiszen a mese világában is lépten-nyomon találkozunk velük, és a gyermek nemcsak hogy nem ütközik meg rajtuk, hanem természetesnek találja őket. A primitív ember azt, akit nagyrabeccsül, szeret, aki nagy hatással van rá, hamar felruhazza emberfeletti hatalommal és magától értetődőnek tekinti, hogy rá nézve a csoda a tulajdonképeni cselekvés módja. De még ha a közlemények történetisége ellen nem merül is fel gyanú, már történeti szemszögből is nehézségeket lát a ma embere, mert megszokta, hogy a múlt történetét tisztán immánens, belső indító okok alapján lefolyónak tekintse. Az emberiség fejlődése, múlt élete, története, mondják, csak ilyen belső, földi síkon történik, és értékelhető. Az emberiség története csak a kauzalitás törvényét ismeri, és ami ezen túl esik, azt figyelmen kívül hagyja.

Nem kisebb nehézséget okoz a csodák kérdése természettudományi szempontból. A mai természettudományilag iskolázott ember megszokta, hogy egyetemes érvényű törvények — természeti törvényeknek nevezik őket — uralma alatt áll, amelyeknek megváltoztatása, vagy áthágása nincsen módjában. Az ok és okozat, a nehézségi erő, az energia megmaradási elve, az élet és halál törvénye áthághatatlan szigorúsággal örökösödik felettünk, és uralkodik rajtunk. Hiába próbálnám tagadni a nehézségi erőt, ha nem vigyázok, leesem a lépcsőről. Hiába vélem, hogy a felfelé dobott kő nem esik vissza, bizony visszaesik, és esetleg éppen annak a fejére, aki feldobta. A mennydörgés nemcsak követi a villámlást, hanem a kettő egyet alkot, mint elektromos kisülés, amelynek fénye és hangja van. Minden hajnalban felragyog a nap, mert örök törvények kényszerítik a földet a tengelye körül való forgásra. Akár hiszem, akár nem, egymást követik a változó évszakok, mert így írja ezt elő bolygónk napkörüli útja. Hulló csillagok, bolygó aszteroidok világok elmúlásáról beszélnek. Virágok nyílása és hervadása, nagy városok lüktető életüteme és temető kertek síri csendje az élet és halál át nem hágható örök törvényéről beszél. Ha elpattan egy rúgó az élő szervezet nagy óraművében, akkor megszűnik az élet. A mulandóság örök törvénye — bármilyen ellenmondásnak tűnjék is fel e tétel — uralkodik rajtunk.

Különösen szembeötlővé válik ez a belső okok, az ok és okozat törvénye alatt állás a technikai világban. A duzzadó vitorlával tovasikló hajó megáll, ha a vitorlákat összegöngyölytjük. A lokomotív csak a gőz

feszítő erejére indul meg. Ha kialszik a kazán tüze, megáll a gőzparipa. Autó, motor, repülőgép a benzin hajtóerejére szorul. Kialszik az elektromos világítás, ha elvágják a vezetéket. Süket a rádió, ha kimerül a telep, vagy elromlott az elektroncső. És folytathatnók a mindennapi, megszokott életszemléletünk jelenségeit, és megnyilvánulásait, mindenütt a természeti törvények szigorú, feltétlen és egyetemes uralmát látjuk. Hol van itt hely a csodák számára? A csodák számára, amelyek végeredményben mégis csak áthágásai e vastörvényeknek, és megzavarásai a természet örök rendjének és harmóniájának.

Mert betegek csodás meggyógyulása, vakok szemeinek megnyitása, halottak feltámasztása, víznek borráváltoztatása, öt kenyérral ötezer ember megelégtetése mi volna más, mint ezen természet rendjét biztosító örök törvények áthágása, ha ilyen áthágás lehetséges volna. De nem lehetséges. A nap nem áll meg Gibeonban és a hold Ajjalon völgyében. Öt kenyér csak öt marad és nem elég ötezer ember megelégtetésére. Örök álomra hűnyt szemeket semmiféle hatalommal sem lehet újra felnyitni. Így okoskodik a mai ember.

Igy jutunk a kérdés tulajdonképeni nehézségéhez, és ezért van szükségünk arra, hogy a *hivő* ember is számot adjon magának arról, hogy miképen helyezheti el a csodát mind a természet életében, mind a vallás világában. Nem áztatjuk magunkat egy pillanatig sem azzal, hogy a csodákat akár egyik, akár másik vonatkozásban meg tudjuk magyarázni. Ez végeredményben azt jelentené, hogy megszűntek csodának lenni, belhelyezzük őket az élet rendes menetébe, és akár ismételni is tudjuk őket. Nem a megmagyarázásról, hanem megértésről, valószínűvé tételéről, lehetőségességéről, és vallási vonatkozásban szükségességéről van szó, titokzatosságának további fenntartása mellett. És ha az alábbi gondolatsorok révén e pontig eljutunk, ezzel már el is értük kitűzött célunkat. Ha rá tudunk mutatni akár a történet, akár a természettudomány és technika, akár az egyéni élet körén belül olyan jelenségekre, amelyeket nem lehet a sablonos megszokottság alapján elintézettnek vélni, már megállásra, megfontolásra, új orientációra kényszerítjük a csodákat tagadni akaró embert, a bibliai csodák tekintetében is.

Mind történeti, mind természettudományi vonatkozásban a csodák tagadása elhamarkodott lépésnek tekintendő, és az ember indokolatlan fennhéjzásának, állítólagos felvilágosultságának, mindent megmagyarázni akarásának a jele.

Már a történet körén belül is rá kell mutatnunk rejtett erőkre, amelyeket nem ismerünk, de amelyeknek általunk nyomon nem követhető, meg nem érthető kihatásai következményeikben láthatókká válnak. Amit korábban mint történeti materializmust a mult megértése szempontjából egyedül helyes felfogásnak hirdettek, ez az anyagias történetfilozófia ma már idejét multá értékelési mód. Népek születése és népek elmúlása nem olyan egyszerű folyamat, amely minden további nélkül »természetesnek« tűnhetné fel. Izrael népét sem tudomány, sem művészet, sem technikai tudás nem emelte a többi fölé. Ellenkezőleg; e tekintetben messze mögötte maradt a görög—római, vagy korábban egyiptomi és asszír-babilonai népeknek. Számszerűleg is kicsiny nép; országa nem nagyobb, mint egy közepes magyar vármegye, és mégis világtörténeti,

még inkább vallástörténeti döntő jelentőségű események hordozójává vált. Hiába vetjük fel a kérdést: miért ez a nép, miért nem; a művelt görög, vagy más, nem kapunk feleletet e kérdésre. A magunk történetében is ezt látjuk. Hatalmasabb rokonaink, világhódító eleink eltűntek; immár csak nevüket ismeri a multak kutatója — mi megmaradtunk. Hatalmas palamkövek közt őrlődött népünk már vándorlásai során is. Történet-nélküli élete évezredek során épen olyan csoda, mint megmaradása itt a Kárpátok medencéjében, tatár, török pusztítás, Habsburg elnyomás alatt. Európa kialakulása, népeinek Ázsiából, az emberiség nagy böleső-jéből való kirajzása, és azután szellemileg fölébe kerülése meg nem oldott probléma; mélyreható, általunk nem ismert tényezők, amelyeket épen azért, mert nem ismerünk, nem tekinthetünk egyszerűen immánens erőknél, rejtett, titkos rúgók és mozgató erők hatottak itt közre, figyelmeztetve a mult történetében bűvárkodót, hogy meg ne feledkezzék arról, aki a népek sorsának intésében is szuverén, döntő tényező. Amit napjainkban szellemtörténeti felfogásnak neveznek, ez is bizonyítja, hogy pusztán anyagi erők összehatásának eredőjeként mégsem foghatjuk fel a népek történetét, és döntő szerepe van abban az anyagi világ felett álló szellemi tényezőnek, amely pedig már széttöri a pusztán immánens erőkből álló szorító gyűrűt. A történelem bizonyossága szerint nem mindig »az erősebb bataillonok« mellett áll Isten, mint ezt Gedeon története is bizonyítja. Az élet nagy tanítómestere a történet Isten lábnyomainak felfedezésére vezet.

Ugyanezt eredményezi a természettudományok, a természet élete, a technika, és az ember saját életének közelebbi vizsgálata is.

A természettudományok elsősorban, amelyek pedig sokáig a »természeti törvények« fogalmával élve a természet életének gépies lefolyásáról szóltak. Nézzünk szemébe a fő érvként emlegetett »természeti törvények«-nek. Mi hát az a természeti törvény? A természet életének néhány ellesett szabályszerűsége, és ezeknek tételekben való formulázása. De vajjon a néhány *minden-e*? Nem elfogult-e az az ember, aki azt merné állítani, hogy a természet titkait teljesen megismerte? Nem tá-e fel minden újabb felfedezés eddig nem ismert titkos erőket, amelyekről korábban sejtelmünk sem volt? A természet sok ismeretlenből álló egyenletének megoldására az a néhány ismert tényező elégtelen. Nem is szólva most arról, hogy a természet megismerése kör alakban halad tovább. Minél nagyobb területe van a körnek, annál nagyobb felületen érintkezik a körülvevő ismeretlennel. Egy megoldott probléma tíz újat támaszt; egy kérdőjel feloldása tíz új kérdőjelet idéz fel.

Éppen a tudomány mai óriási fejlettsége kényszeríti alázatosságra az embert. Ma sokkal inkább tudják és vallják is be, hogy távol állnak a természet titkainak teljes megismerésétől, mint egy generációval előbb, és belátják, hogy a fizikai világ Sphinxje sem tárta fel még minden titkát a kutató emberi értelem előtt.

Ezen megfontolások pedig azzal az eredménnyel járnak, hogy nem dobálózhatunk olyan könnyen a természeti törvény fogalmával. Ma már tudjuk, hogy a néhány ismert törvény mellett nem ismert titokzatos erők és jelenségek sokasága van a természet mélyén elrejtve: az élő istenhit alapján vajjon most már elképzelhetetlen az az elgondolás, hogy ezek érvényesítése által Isten belenyulhat a természet életének a megszokottól

eltérő irányításába is? Rupprecht mondja: Das Wunder der Bibel, Furche, Berlin, 1936. c. művében: Isten a természet rendjének sűrű fátyolán, amelyen keresztül nem ismerhetjük fel, ablakot kénytelen nyitni, hogy megláthassuk. És a szombathelyi származású Márton toursi püspök mondta: e szomorú világ az örökkévalóságnak csak könnye és fagyos téli világa; ezért van szükség Isten képének ilyen megmutatására.

A kérdés pozitív megoldása céljából éppen ezen istenhitből kell kiindulnunk. Ennek megléte esetén a kérdés megoldása már nem lehetetlen. A teremtő Isten, aki mint fenntartó, gondviselő Isten általunk ellesett módon, amelyeket természeti törvényeknek nevezünk, igazgatja a világot, vajjon nem igazgathatja-e azt általunk nem ismert sok-sok titokzatos erő segítségével, ami a nem ismerés folytán tűnik fel rejtélyesnek, csodásnak? Aquinói Tamás a csodánál előszeretettel beszélt a contra naturam, a természettel ellenkező jellegéről, amivel szemben azonban jobb Augustinus felfogása, aki szerint a csoda a megszokott természeti rend ellen való supra naturam. Ha a csodát nem értjük is meg, annak nem kell okvetlenül a természeti törvényekkel ellenkeznie; csak a »megszokott« rendtől eltérő; még nem is okvetlenül az ismert erők felfüggesztéséről van szó, hanem még nem ismert törvények útján az Alkotónak szükség szerint az ember életébe való beavatkozásáról.

Óvatosságra int bennünket a fizikai tudomány mai fejlettsége is. Egyik nagy fizikus mondotta, hogy az új fizikai megismerés folytán a régi elgondolások mind halomra dőltek, az újak még nem állanak előttünk teljes világosságban, úgyhogy szinte ki kellene írni a fizika hatalmas épületének kapujára: Átrendezés miatt zárva. Gondoljunk csak az atomvilágra, amelyet korábban a materiális világfelfogás építő köveinek neveztek, és éppen ezek szerkezetének megismerése Plánc úttörő munkája révén forradalmasította az anyag szerkezetére vonatkozó eddigi felfogásunkat. Hiszen az atommag, ion, elektron, próton egymáshoz való viszonya, az atomrombolás lehetősége és ezzel az atomátalakulása, egyes részeinek maradék nélkül való megsemmisítése, az anyag helyébe a rezgés elméletének kerülése az egész fizikai világ felépítése tekintetében teljesen új, a régivel homlokegyenest ellenkező megállapításokra vezetett. Hiszen itt a kontinuitás törvénye, az ok és okozati viszony feltétlensége nem kizárólagos irányító tényező, és teljesen meghaladtott teszi a régi anyag-erő elméletét Büchner—Feuerbach és mások elgondolása szerint.

De ugyanezt látjuk a végtelen kicsiny szemlélete mellett a végtelen nagy szemléleténél, az univerzum, a világmindenség titkaiba való mélyebb bepillantásnál. Immár végtelenné tágult ki a horizont, milliónyi új naprendszer, végtelen sok bennünk keringő bolygóval; egy lépés itt csak a fény által megtett szinte nem is érzékelhető távolság, és egy perc naprendszerek születése és elmúlása. A végtelenség hangsúlyozása mind tér, mind idő tekintetében ezen értelmünk által alkotott, de meg nem értett fogalom előtérbe kerülése áläzatosságra indít bennünket, és mosolygásra azon öntelt emberi nagyképűség láttára, amely nem akar ismeretlen titokról tudni a természet életében, és azt hiszi, hogy már megfejtette annak hierogliphjeit. Mintha a göröső által elevénné varázsolt vízcsepp világának lakói tekintének magukat a teremtés koronájának és vízcsepp birodalmukat a világmindenségnek. »A legmagasabb menny és aether uránjai, a láthatatlan férgök a te böles kezéd remekelt

csodái« — mondja a nagy filozófus költő. »Ha nézem egeidet, a te ujjaidnak munkáját, a holdat és csillagokat, melyeket teremtettél, mi csoda az ember, hogy megemlékezel róla és az embernek fia, hogy gondod van rá?« — éneklí a zsoltárköltő. Az univerzum elfogulatlan szemlélete multban és jelenben Isten kegyelmének megismerésére vezeti a benne hívó embert.

De nem is kell a természet csodás világának ezen mélységeibe lehatolnunk, hogy szerényebbé tegyük a fennhéjázó emberi értelmet. Elég, ha az általunk »ismert« világ életébe vetünk néhány elfogulatlan kutató pillantást. »Természetes«-nek tünik fel előttünk, hogy téli álmából újra ébred a világ, hogy a nap éltető sugarainak hatására megelevenedik a természet. Hogy milliónyi új élet sarjad; zöldelő fű bársonya vonja be a rétet, fehér virágköntösbe öltöznek a gyümölcsfák, ringó kalász hullámszik a mezőn, suttogó zöld lomb fedi a fák csupasz ágait. De vajjon nem csoda, meg nem értett, fel nem fogható, még kevésbé ismételtető rejtély mindez számunkra? Hiszen az ember minden bölcseségével és tudásával képtelen arra, hogy csak egy fűszálat, egyetlen falevelet létrehozzon. A liliumok tényleg ékesebb ruhában pompáznak, mint Salamon minden ő királyi dicsőségében, és a tarka pillangó szárnya utánozhatatlan remekmű az ember számára. A tudására büszke, mindent felfogni akaró ember valójában tanácstalanul áll a természeti jelenségek legegyszerűbb megnyilvánulásánál is. Du-Bois-Reymond híres »ignoramus et ignorabimusa« az élet közbén ma is és előreláthatóan a jövőben is érvényben marad. Mivel minden tavasszal látjuk az élet megújulását, napról-napra az állatvilág gyarapodását, és szemlélhetjük az emberi élet tovaplántálódását is, azért tünik fel ez természetesnek, magátólértetődőnek a számunkra. De vegyük le egyszer a megszokottság ezen szemüvegét, szemléljük elfogulatlanul a természet titkát növény-, állat- és embervilágban, akkor látjuk, hogy számunkra milyen felfoghatatlan rejtély az, meg nem érthető titok, az szó legteltesebb értelmében vett csoda. Jól mondja egy természetvizsgáló (Hamann idézve Rupprecht könyvében): Nem feledkezhetünk meg arról, hogy a dolgok természetes rendje meghalad minden varázstudományt. Ágoston is hangsúlyozza, hogy a világ tele van csodával, és a legnagyobb csoda maga a világ. Szinte azt kell csodának, vagyis érthetetlennek találni, hogy az élet mindennap ismétlődő cselekedeteit magától értetődőnek tekintik. Nincs is szükség a mikroszkóp varázsvilágára, elég ha nyitva tartjuk szemünket, hogy meglássuk a természet életének ezernyi felfoghatatlan, meg nem érthető, csak tapasztalható csodáit. A búzaszem élete a csírázástól az új termésig, a vetéstől az aratásig nem kisebb csoda, mint az ötezer ember megelégitése, hiszen ugyanazon teremtő és fenntartó Isten hatalmának, teremtő erejének megnyilvánulásáról van szó. És amíg a hamvas almavirágból mosolygó piros alma, a pettyes madártojásból éneklő madárka, férj és feleség Isten által megszentelt szertetéből gügyögő új élet, gyermekszájról hangzó Isten-dicséret lesz, csodák előtt állunk, amelyeket megérteni nem tudunk és amelyek láttára alázattal kell meghajolnunk az előtt, aki mindennek ura és teremtője.

És fokozódik még a csoda, ha az embert tekintjük közelebből. Mert az egész teremtett világ beszédessé tulajdonképpen az ember által lesz. Az ember az, aki képes arra, hogy a természet csodás világát

szemlélje. Más teremtmény képtelen annak felfogására. Ha beszélünk is énekével Istent dicsérő dalos madárkáról, vízesés zúgásának hatalmas himnuszáról, vízcsepp, vagy napóriások csodás világáról, — mindez csak az ember számára válik felfoghatóvá. Egyéb teremtmények csak élnek e csodás univerzumban, de nem tudnak róla. Az öntudatos lét, a lélek világa által megvilágosodó emberi értelem az, amely tapasztalhatja a természet életének titkát. Ezért ez a természet életét szemlélő, vizsgáló és értékelő ember tulajdonképpen a legnagyobb csoda. Mert reflektál, gondolkodik, következtet, okot és célt lát, és teszi tulajdonképpen elevenné a természetet. Anatómusok, akik legkisebb részletig ismerik az emberi test csodás világát, kénytelenek beismerni, hogy még azt sem tudják megérteni, hogy miképpen fogja fel az agy a külvilág benyomásait, miképpen él, gondolkodik, akar és cselekszik. Mint mondják az emberi agy nem tudja felfogni az emberi agy munkáját. Mert nem látják a láthatatlan rendezőt, irányítót, a lelket, amely az emberi agy által az egész ember életét irányítja, és gondolkozását szabályozza. Így válik a legnagyobb csodává maga a gondolkodó, a világ életét látó, megértő, afelett elmélkedő, saját magát is vizsgálat tárgyává tevő és gondolatáról is kritikát gyakorló ember.

Az élet malmát hajtó vércseppek csodás világa, a szervek elkülönülő és mégis egybevágó életfenntartó tevékenysége, a láthatatlan kéz által irányított sejtek tevékenysége, a bőr óvó, elválasztó s mégis a külvilággal egybekötő sokoldalú működése, az érzékszervek szinte felfoghatatlan munkája, a csontok gotikus felépítése, az idegvilág rejtelmei és magának a központi agyvelőnek bámulatos irányító felügyelete, mind csak konstatalható, de meg nem érthető csodák, amelyek megtörténnek egy szó kimondásakor, egy mondat elolvasásakor, hideg, meleg, fájdalom öröm, gondok, bosszúság, érzések.

Bizony nem kell csodáért messze a múltba mennünk: magunkban hordjuk a legnagyobb csodát, magunk vagyunk a világ legnagyobb járó, érző, gondolkodó, Istent féltő és tagadó, de mindenképpen Isten által alkotott csodák, akik a világról, saját magukról gondolatokat alkotnak, ezek felett kritikát mondanak, csodákról beszélnek s csodákat tagadnak, s már e tevékenységükkel is megfejthetetlen csodás szellemi munkát végeznek.

Nem a legnagyobb ellenmondás e most már, hogy ez az élő, érző és gondolkodó csoda, amelynek minden szívdobbanása, lépése, minden gondolata meg nem értett rejtély, mosolyog, amikor csodákról hall és szkeptikusan rázza fejét — már e tette is csoda — Krisztus csodatettei hallatára?!

Történelem, természet, saját életünk elfogulatlan szemlélete tehát nagyon alkalmas arra, hogy a »nil admirare« elvére helyezkedő embert büszkeségében kissé lelohassza és alkalmasabbá tegye a csodák kérdésének nemcsak tágabb, hanem szűkebb értelemben való elfogulatlan szemléletére. Boldogok, akik nem látnak, és mégis hisznek!

Ilyen módon válik múlt és jelen, természet és emberi élet tárgyi-lagos vizsgálata azzá az előiskolává, amelyen végig kell járnunk, ha az Irás, közelebről Jézus csodáihoz akarunk eljutni. Nem a »credo, quia absurdum« elve alapján, nem azért, hogy csodákat lásson ott is,

ahol nincsenek, de igenis, hogy értékelje őket ott, ahol vannak és amelyekről az alábbiakban akarunk szólni.

Igy jutunk el tehát Jézus csodáihoz. Mivel a csodán az élő Istennek az emberiség életébe rendkívüli módon való beavatkozást értjük, ezért az is érthető, hogy e csodák Isten megváltó üdvterve megvalósulásának döntő időszakaihoz következtek be. Az ószövetség idején és méginkább az idők teljességében, Jézus Krisztus működése idején és által. Ha a bevezető részben szóltunk általában a csoda *lehetőségéről*, az Irás, Jézus csodáival kapcsolatban hangsúlyoznunk kell azok *szükségességét*. Isten közvetlen beavatkozására a bűnbesett, tőle elpártolt, a bűn, halál és ördög hatalmában sanyló embernek volt szüksége. A csoda Isten beavatkozása az ember életébe rendkívüli módon *igéje és cselekedete* által, Jézus által. Szem előtt tartva, hogy a legnagyobb csoda a testté lett Ige. Nélküle a csoda kérdésre nem tudunk kielégítő választ adni. Az élő Istenben való hit vezet a Krisztusban megváltó Isten hitére és Krisztus személyén át az ő konkrét működésére *igéje cselekedetei* által. A bűnbe süllyedt ember szabadulása e nélkül nem következhetett volna be.

A csoda szót tehát Jézusnál kettős értelemben kell venni. Mind a négy evangélium egybehangzóan szól arról, hogy Jézus hajtott végre cselekedeteket, amelyeket csodásaknak, csodásaknak kell mondanunk, de éppen olyan egybehangzóan tűnik ki közléseikből, hogy nem csak ilyen cselekedeteket; szinte azt mondhatnám, hogy ezek csak tarkítják működését és semmiképpen sem foglalnak el abban központi helyet. Ha Mt. 8—9. fejezetei csoportosítva szólnak is róluk, de előtte és utána hosszú fejezeteken át van szó Jézus tanítói működéséről, amelynek nem kisebb a jelentősége és csodás hatása. Jézus csodái két csoportra oszlanak: az *Igéje* és a *cselekedete* által végrehajtott csodákra. És ha a kettőt összehasonlítjuk, az Ige csodáját nagyobbaknak kell itélnünk, mert ez a hitetlen embert is Krisztushoz kényszeríti, amire, mint látni fogjuk a cselekedetbeli csoda nem képes. Az Ige csodája mindenkinek szól, mindenhol és minden időben. Amit Jézus igéjeként megtérésről, hitről, újjászületésről hallunk, az éppenúgy szól Krisztus kortársának, mint nekem és utódomnak. A cselekedetbeli csoda egy emberre, a meggyógyítottira, vagy feltámasztottra vonatkozik közvetlenül; és csak közvetett hatással a jelenlévőkre, vagy utódokra. Amaz a lélek megmentése, ez a testé. Amaz a bűntől szabadít, gyógyít meg, ez külső nyavalyától. Luther is sokkal többre becsüli amant ennél. Ellensége volt a csodahitnek, ha az Isten igéjére támaszkodó hitnek rovására akar érvényesülni. A hit nagyobb csoda, mint a külső cselekedet. Külső cselekedetekre szerinte a pogányoknak van szüksége, hogy felrázza őket. Ama csodákkal szemben, amelyek mint igazi hatalmas csodák történnek Krisztus által a kereszténységben, amazok úgy tűnnek fel, mint hiú, szinte gyermekies csodajelek. A legnagyobb csoda, mondja ő, hogy *igéje által* a lelket eleveníti meg, hogy ítéletnapján feltámaszt, hogy vérben megkeresztelt és a bűnt lemosta, hogy naponként kiragad a pokol, halál és bűn zsákmá-

nyából. Ugyanczt hangsúlyozzák a Smalkaldeni cikkek is, amikor kiemelik, hogy Isten Igéje és szentségei által cselekszik velünk. Már a 2. század apológétái sem értékelik túl a cselekedetbeli csodákat.

De ez nem jelenti azt, hogy a cselekedetbeli csodát, a beteg test meggyógyításának csodáját csekélyre becsüljük. A csoda itt is Isten hatalmát mutatja Krisztus által, történeti helyhez és időhöz kötött, nem úgy, mint a misztikusok vélik, akik szerint e kötöttségen felül történet nélküliek, mindenhol és mindenkor ismétlődhetnek. De viszont mindenegyes, az evangélium számára megnyert emberre úgy kell tekintenünk, mint az elképzelhető legnagyobb csodára, mint Istennek Krisztus által való leghatalmasabb beavatkozására a földi, emberi életbe. A külső csodák Jézusnál is csak élete néhány évére, nyilvános működésére szorítkoznak. A szenvedés történetétől fogva — eltekintve Malkus fülének meggyógyításától, csak Jézus személyén bekövetkező csodáról beszélhetünk a feltámadás és mennybemenetel tényeivel kapcsolatban.

Jézus csodatevő tevékenységéről konkrét és összefoglaló vonatkozásban az evangéliumok kb. negyven helyen emlékeznek meg, felsorolva az egyes csodákat és általánosságban is megemlékezve gyógyító tevékenységéről. A külső, cselekedetbeli csodák zömre az ember testi nyomorúságán való segítés, szinte kizárólag a betegnek, vagy hozzátartozóinak kértére történik. Ez is mutatja, hogy Jézus csodáit nem látványosságból cselekszi, vagy feltűnési vágyból. A kísértés története mutatja, hogy ezt és az ebben megnyilvánuló zsidó messiási eszmét milyen határozottan utasítja vissza. Nem akar kíváncsiságot kielégíteni. Még kevésbé csodatevő hatalmát saját előnyére felhasználni. A szenvedés-történet során hiába várja Heródes, hogy majd valami csodát lát, amelyet Jézus az ő kedvéért hajt végre, de Jézus még csak nem is felel a kérdésére. Lk. 23,8—9. Péternek pedig, mikor az védelmére kardot ránt és levágja a főpap szolgájának fülét, azt mondja: Avagy azt gondolod, hogy nem kérhetném most az én Atyámat, hogy adjon ide mellém többet 12 sereg angyalnál? Mt. 26,53. Pilátusnak meg azt mondja: Semmi hatalmad sem volna rajtam, ha felülről nem adatott volna. Ján. 19,11. Tehát szó sincs arról, hogy saját életének biztosítása végett Isten segítségét önző módon kihivná. Bosszúból sem cselekszik csodát ellenségeinek leverése végett. Másként győzedelmeskedik felettük és pedig ártatlan szenvedésével, halálával és feltámadásával. De ez már Istennek csodája őrajta. Ez éppen a figyelemreméltó különbség az evangéliumok csodatörténetei és az apokrifus iratok csoda elbeszélései között. Az evangéliumban a csoda mindig a segítség eszköze könyörülő jó szívének hatására, amott játék, feltűnés, harag, sőt bosszú eszköze is. A bibliai terméketlen fügefá megátkozása nem bosszú műve. Ítélet képe Izrael hitelenségének büntetésére. A csodát nem lehet kikényszeríteni tőle, csak kérni lehet. A követelést elutasítja magától, a kérő szót hallgatja meg. A csoda hajszolást maga az Irás is olíteli. (Ján. 23; Mk. 8, 11, 12. Mt. 12,38. Ján. 4,48.) Csodáit nem hajtja végre külső varázsszavakkal vagy cselekedetekkel, mint azt zsidó exorcistáknál látjuk. Tehát erkölcsi tekintetben

sem lehet csodái ellen kifogást emelni. Sokszor látjuk, hogy imádkozik a csoda végrehajtása előtt, mindenesetre várja a mennyei Atya intését (»Még nem jött el az én órám«.) A csodák úgy tűnnek fel, mint *imádság* meghallgatások. Emberi vonatkozásban még egy feltétele van annak, hogy kértükre csodát cselekedjék. Mutatja ezt negatív szempontból Mt. evangélista megjegyzése: És nem tön ott sok csodát hitetlenségük miatt. (Mt. 13,58.) Másutt azt mondja maga Jézus: E gonosz és parázna nemzetiség jelt kíván, de nem adatik neki más jel, mint Jónás prófétának jele. (Mt. 12,39.) A sokaság Ján. 6,30. szerint így szól: Micsoda jelt mutatsz nekünk, hogy lássuk és higyjünk neked? Pozitív szinte minden csodatevésnél megtaláljuk követelését, amelynek teljesítése, feltétele a csoda végrehajtásának. Hiszitek-e azt, hogy ezt megcselekedhetem? (Mt. 9,28.) Ha hiszed, mindenképpen lehetségesek a hívőnek. (Mk. 9,29.) Né félj, csak higyj! (Mk. 5,36.) Hiszek Uram, légy segítségül az én hitetlenségemnek. (Mk. 9,24.) Jézus pedig látván azoknak hitét, így szólt: (Mt. 9,2.). Bizony mondom néktek, még Izráelben sem találtam ilyen nagy hitet. (Mt. 8,10.) Kicsinyhitű, miért kételkedsz? (Mt. 14,31.) A ti hitetlenségtek miatt nem tudjátok kiűzni az ördögöket. (Mt. 17,20.) És így tovább. Ez azt bizonyítja, hogy Jézus ott hajt végre csodát, ahol a megfelelő lelkületet látja, ahol a benne való hit, ha mindjárt csiraszerűen megtalálható. A csodák végrehajtásának feltétele tehát az ember részéről a benne, mint Messiásban való *hit*. Csodáit mint Messiás, ezen vallási feltétel mellett és célból hajtja végre. Mert ahol a fentiek bizonyossága szerint e feltétel hiányzott, ott nem tesz csodát, mert az úgy sem érné el vallási célját, a benne való hit erősödését és öntudatosítását. A hitetlen farizeusok az ördögös meggyógyítása alkalmával azt mondták: A Belzebub által űzi ki az ördögöket. (Mt. 12,23.) A bethesdai beteg meggyógyításának csodájánál is a farizeusok hamar napirendre térnek a harminnyolc esztendő óta beteg hirtelen meggyógyításán, és azért támadnak rá, hogy szombatnapon hajtotta végre e csodát. (Ján. 5,16.) A vakon született meggyógyításánál is minden fortélyal, sőt erőszakkal azon fáradoznak, hogy rávegyék a vakonszületettet annak kijelentésére, hogy nem is volt vak. (Ján. 9,18.) És lám, minden az evangéliumok által megőrzött csodái ellenére is ellenfelei keresztfára juttatják. Bár a gúnyolódó tömeg szava: Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani (Mt. 27,42.) mutatja, hogy ők is elismerik csodáinak valóságát, de hitetlenségük miatt ezek nem segítenek rajtuk.

A csodák éppen ezen jellege magyarázza, hogy *nem* ezek kerülnek működésének középpontjába. Akiben már Igéje révén felébredt a hit, annak további útján a csoda jó segítség. De a legnagyobb csoda sem képes magábanvéve a hitelent hívővé tenni. Az ötezer ember megelégtetése után királlá akarják tenni, de nem lelki vezérükké. Azért cselekedtek így, mert ettetek és jól laktatok. Ján. 6,26. Aminthogy a samáriai asszony is azért szeretné Jézus csodatévő képességeit igénybevenni, hogy ne kelljen a vízfordással vészödni. (Ján. 4,15.) A kánai menyegzőn való csodájának elbeszélése után az evangélista megjegyzi: Hívének benne az ő »tanítványai«. Tehát akikben már megvolt a hitnek csirája. Az ilyenek végül Tamással mondják: Én Uram és én Istenem. Jézus viszont arra figyelmeztet: Mivelhogy láttál engem Tamás, hittél. Boldogok, akik nem látnak és hisznek. (Ján. 20,28—29.)

Még egy szempontot kell figyelembe vennünk. Az általa meggyógyított betegek és feltámasztott halottak (Naini ifjú, Jairus leánya, Lázár) ideig-óráig »élvezhették« Jézus csodatevő hatalmának következményét. Életük hátralevő idejére. De a mulandóságnak rájuk is érvényes törvénye folytán végül ők is elmentek a minden élők útján, éppen úgy, mint minden kortársuk és mint minden ember, a maga idejében. Ha Jézus működése kimerült volna a testi betegek meggyógyításában, vagy néhány halott feltámasztásában, jelentősége éppen úgy eltűnt volna, mint ahogy eltűntek a meggyógyított betegek, vagy feltámasztott halottak. Ezen esetben Jézus a mult embere maradt volna, akiről legfeljebb az evangéliumok tudnak szűkszavu közlések formájában egyet-mást mondani, emberek számára, akiket a mult története érdekel. De jelentősége az utókor számára bizony nem lett volna. Ez is mutatja, hogy miért nem ebben látja Jézus a maga tulajdonképpeni hivatását. És viszont az a tény, hogy Jézus nemcsak a történetírók számára jelent valamit, hanem lép a multból és a jelen emberének is Megváltója, az ezen cselekedetbeli csodák mellett Igéjének csodája révén következik be.

Ennek jelentőségét ő maga is hangsúlyozza, amikor a gutaütöttel kapcsolatban kérdezi: Mi könnyebb: azt mondanom, hogy megbocsáttattak a te bűneid, vagy ezt: kelj fel és járj (Mk. 2,9.) Tehát a testi csoda jelentőségét a megfelelő mértékben szállítja alá. Nehezebb a lélek betegségének meggyógyítása. A testi beteg meggyógyításakor is többször halljuk a figyelmeztetést: Fredj el és többet ne várkezzél; tehát a testi betegség meggyógyításával is az egész emberen, testén és lelkén kíván segíteni és mert a lélek fontosabb a testnél, azért mondhatjuk, hogy Jézus megváltói tevékenységét inkább bizonyítja Igéje által való működése, mint cselekedetbeli csodái. Messiás volna, ha egyetlen »csodát« sem hajt végre és viszont nem szólhatnánk róla, mint Messiasról, ha nem tudnánk Igéjének bizonyosságtevéséről és ez által a lélek betegségének meggyógyításáról. Maga hangsúlyozza, hogy »az embernek Fia azért jött, hogy megkeresse és megtartsa azt, ami elveszett.« (Lk. 19,10.) Vagy: Az embernek Fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon és adja életét váltságul sokakért. (Mt. 20,28.) Ez az Ő hivatása, amelynek fő eszköze az Ő Igéje, amelynek hatására az emberek feladata, hogy megtérjenek, mert elközelített a mennyeknek országa (Schlatter mondja: Jézus semmiképpen sem akarja, hogy a megtérésen kívül más út vezessen Istenhez.) Ne felejtsetek, hogy, ha valaki nem születik víztől és Szentlélektől, nem mehet be a mennyek országába. (Ján. 3,5.) Mert, ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja meg Istennek országát. (Ján. 3,3.) Ezzel függ össze, mint öntudatos személyi magatartás, a mennyei ajándék elfogadása, a hit. Mindenek lehetségesek a hívőnek. (Mk. 9,23.) Ha akkora hitetek volna, mint a mustármag, azt mondanátok e hegynek, menj innen és zuhanj a tengerbe és megtörténnék. (Mt. 17,20.) Amott csak a beteg testnek meggyógyítása, itt az egész embernek, mint személyiségnek megmentése. A lélek betegsége a bűn. A lélek meggyógyítása a bűn hatalma alól való kiszabadítása, és egyben a bűn erejének megtörése. A legnagyobb hatalom Igéjének ereje, amely a hitetlent is hívővé teheti, és a kárhózatból szabadíthatja ki az egész embert. Ez pedig a legnagyobb eredmény, mert mit használ az embernek, ha az

egész világot megnyeri is, lelkében pedig kárt vall, avagy micsoda vált-ságot adhat az ember az ő lelkéért? (Mt. 16,26.)

Mindakettő cselekedetbeli, és igéje által végzett csoda egyaránt saját személyére, ennek az üdvösség szempontjából döntő jelentőségére, messiási hatalmára és méltóságára mutat, amely akkor éri el emberhez való viszonyban a maga célját, ha Péterhez hasonlóan hangzik az Igéje révén megtérő ember ajkáról az őszinte vallástétel: Hová mehetnénk? Örök életnek beszéde van Tenálad. Mi pedig elhittük és megismertük, hogy Te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia. (Ján. 6,68—69. Mt. 16,16.) Ekkor éri el Jézus a célját az emberrel. Ekkor történik a legnagyobb csoda, mert csak egy embernek megmentése is felette áll minden egyéb földi értéknél. Nagyobb öröm van a mennyben egy megtérő bűnösön, mint 99 igazon, akik nem szükkölködnek megtérés nélkül. Így vezet el tehát mindkettő magának Jézusnak személyéhez, és ezzel az Újszövetségnek és az egész Irásnak, az egész világnak legnagyobb csodájához. Vizsgálódásunkat innen kiindulva is megkezdhetjük volna, mert Jézusnak Krisztusként való elismerése a feltétele és egyben végső célja működése eredményességének, de mégis jobb a fentiek szerint lépésről-lépésre megközelíteni ezt a végső célt, és boldogító eredményt, amely felé mind szóbeli, mind cselekedetbeli csodája, egész megváltói működése mutat.

Ezért van joga annak a lezáró megállapításnak, hogy a keresztyén-ségnek egyetlen csodája van, és ez Jézus Krisztus. Ugyis mondhatnám, hogy Jézus Krisztus csodájának elismerése és elfogadása magában foglalja az egyes konkrét csodáknak is az elfogadását és elhívését. Én Uram és én Istenem! Tamásnak e fennebb már említett bizonyágtevéséhez kell a kétkedő embernek is eljutnia, ha célhoz akar érni és ha Krisztus igéje idáig elsegíti az embert, akkor éri el Krisztus csodája is az ő végső célját, az ember megmentését. Mert egyik fajta csoda sem látványosság, hanem a legszentebb célt szolgáló eszköz. Krisztus alfája és omegája éppen ezért a bibliai csodáknak. És ez mutatja, hogy ha a csodák lehetősége és valószínűsége felé mind a történelem, mind a természet, mind az ember élete és ezek elfogulatlan vizsgálata közelebb segít, elméleti úton, értelmi megfontolás révén célhoz mégsem jutunk. Hanem Krisztus megváltói személyében való hit drága ajándékára van szükségünk, mondhatnám csodájára, hogy Jézus személyének csodájában az általa végrehajtott egyes csodákat is meg-lássuk és innét személyére visszaténkintve a központi csodát magunkévá tegyük. Itt érvényes az ő kijelentése: Minden lehetséges a hívőnek. Krisztus nemcsak a világtörténelem, hanem az egyes ember rejtélyének a megoldása is, ha Igéjének hatására Megváltójaként ismeri. Krisztus a testté lett Ige. A földre szállt, emberré lett Isten. A bűn hatalmát, sátán országát megtörő Megváltó. Ennek elfogadás nélkül hiába tettük meg az idáig tartó hosszú utat. Elfogadás viszont megoldása a végső problémának. Mind saját élete csodájának, születésétől fogva mennybe-meneteléig, valamint az általa végrehajtott csodáknak a beteg test és még betegbb lélek meggyógyítása céljából.

Dr. Kiss Jenő.